

ներածութիւնը, որ նիւթին կը պատկանի: Մարմինը նիւթի բաժանումն է կարգի տեսակէտով: Երբ մարմինը կ'աւարտի պէտք է որ գաղափարը իր գորութեանը մէջ յայտնի եւ պայծառ երեւայ. ասիկա վերջաբանին մէջ կ'ըլլայ: Երեւի այս ընթիւնը միշտ պիտի գործադրուի ամէն կէտի վրայ: Նախ իբրեւ վերացական ճշմարտութիւն, ապա անոր իրագործում, եւ յետոյ խտացեալ վերացականութեան քարճացում:

Գ.- Այդ մասերուն ինչ համեմատական ընդարձակութիւն տալ.- Ասոր լուծման համար ալ գաղափարը անհրաժեշտ է: Իւրաքանչիւր մաս ամբողջովին այնպէս պիտի համեմատի ինչպէս այդ մասին ներկայացուցած նիւթը կը համեմատի գաղափարին հետ ունեցած իր արժէքին: Այդ formula-ն կ'արժէ երբ

բոլոր միւս պայմանները նոյնը պահուին:

Ահա՛ այս խնդիրները աղէկ լուծուած՝ կ'ունենանք լաւ կառուցումը:

Խօսողի մը համար խնդիր է ժամանակը գրաւելը, ինչպէս ֆարտարապետին համար՝ գործածելով բանաստեղծի մը մէկ բացատրութիւնը՝ "Անջրպետը գրաւելը", մոռցնելու եւ լեցնելու համար ժամանակն ու միջոցը: Ունկնդիրները այնպէս մը կապելու է խօսքին որ, ծրագրին իրագործումէն վերջ, անոնք անմիջապէս չհանեն ժամացոյցները նայելու թէ որքան ժամանակ անցեր է:

ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

15 Հոկտ. 1938

ՍՏՈՐԱՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐԴՈՅԹԸ ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

Ասիկա ուրիշ մէկ բարդոյթ (complex) մըն է՝ Ստորատեսութեան (Malvoyance = գէշ տեսնել) բարդոյթը: Եթէ ուզենք գտնել բնաբան մը, Նիցշէի մէկ խօսքը շատ աղէկ պիտի յամարէր. "անոնք որ աշխարհը ետեւէն միայն կրնան տեսնել". անոնք որ միայն գէշը, ստորինը կը տեսնեն: Ստորատեսութիւնը պէտք չէ շփոթել յոռետեսութեան հետ, ուր աշխարհը, կեանքը կ'ըմբռնուի իբր գէշ, չար: Բայց յոռետեսը ուզելով չէ որ գէշ կը տեսնէ, այլ այնպէս համոզուած է որ կեանքը գէշ է: Իսկ ստորատեսը գրեթէ անկարող է աղէկը տեսնելու, եւ հաճոյք մը ունի այդպէս տեսնելուն մէջ: Հետեւաբար ահա complex մը, քանի որ մտքի, հոգիի ախտային վիճակ մըն է, ինչ որ կ'արգիլէ ճշմարտը տեսնելէ, որովհետեւ ամէն ինչ գէշ չէ ի վերջոյ: Թերեւս միակ դարմանը՝ հիւանդին գիտակցութեան դիմաց բերելն

է իր վիճակը, բայց այդ ալ մեծ օգուտ մը չունի: Հետեւաբար մեր այս խօսքը նպատակ ունի ֆանտազիան նման ախտ մը:

Այս հիւանդութեան երկու տիպար կարելի է որոշել.

Ա. Ժխտական.

Բ. Դրական.

Ա.- Ժխտական.- Այն՝ որ գուրկ է որեւէ հոգեկան դրական, վեհանձն ուժէ: Այն՝ որու հոգին գուրկ է սիրելու՝ կարողութենէն: Խեղճ մը՝ որ կը նմանի քամուած, կոնծած լեմոնի: Ով որ սիրելու կարողութիւն չունի, սիրելիք բան մը չի գտներ: Որով՝ աշխարհի մէջ իրեն համար ամէն առարկայ կը դառնայ կա՛մ անտարբեր, կա՛մ ատելի: Բնականօրէն մարդուն սիրտը սիրելիք բան մը կը փնտռէ, մինչ ասոնք ատելիք կը փնտռեն: Ասոնք աշխարհը ետեւէն միայն կը դիտեն:

Բ.- Դրական.- Գալով դրական տիպա-

րին, ան թեև չէ պարպուած, բայց կենսունակութիւնը մէջքէն վար կը գտնուի: Յանուն որովայնին կը խորհին, փոխանակ զայն պահելու միջոցի իր դիրքին մէջ: Որով՝ դարձեալ, ամէն ինչ կը տեսնեն ետեւէն, վարէն:

Սակայն հարցը իր ամբողջութեանը մէջ ճանշնալու համար փորձենք դիտել ստորատեսութեան բարդոյթը կեանքի գանգաւան երեսներուն վրայ:

1.- Ստորատեսները ընկերային կեանքին մէջ մեծ սրատեսութիւն ունին: Կը սիրեն առնել հոտը բոլոր այն բաներուն որ գէշ են, աղտոտ են: Կենդանի մը կայ որ գէշ տեղերը կը սիրէ: Խոզերը: Ասոնք ալ մարդեր են թեև՝ բայց խոզերու կը նմանին: Երբ ըսուի իրենց թէ այսինչը աղէկ մարդ է. 'Հը՛, դուն չես գիտեր': Ու կը խղճան միամտութեանդ վրայ: Այսպիսիներ երբ գիրք գրելու ելլեն, գայթակղութիւններ կը պատմեն, եւ շատ ալ կը կարդացուին իրենց տիպարէն մարդոց կողմէ:

2.- Ասոնք Տնտեսական աշխարհին մէջ: Հրապարակը կ'ընդունին իբրեւ իրար խաբելու, կողոպտուի, անպարկեշտ մարդոց տեղ մը: Ամէն հարուստի առիթով կը մտածեն. 'Ո՛վ գիտէ ինչպէս ձեռք է անցուցեր հարստութիւնը':

3.- Քաղաքական մարզին մէջ. Դիւանագիտութիւնը կը նկատեն խաբեբայութիւն: Կայ միայն քաղաքական պատմութեան աղտոտ երիզը եւ աշխարհ դատապարտուած է այդպէս կռիւներու եւ նենգութիւններու հանդէս մը ըլլալու: Այդ ստորատեսները կը խնդան բոլոր անոնց վրայ, որոնք կը մտածեն խաղաղ աշխարհի մը մասին: Ստորատեսները խնդացին Ուիլսոնի տասնեւորս կէտերուն վրայ:

4.- Մշակոյթի, արուեստներու, գրականութեան, իմաստասիրութեան, գիտութեան տեսութիւններու, եւ կրօնքի կալուածներուն մէջ նոյն տեսակէտը:

Գեղեցկութիւնը անտեսողներ են ասոնք, որովհետեւ զայն տեսնելու համար հիացող հոգի մը պէտք է ունենալ: Բայց երբ արուեստը այնպիսի նիւթեր ունի ուր մերկ մարմիններ կան, հոն են անոնք՝ արուեստը դատապարտելու իբր գէշ եւ անբարոյ:

Երբ կ'ելլեն աշխարհը հասկնալու (պէտք է յիշենք որ երկու մեծ դրութիւններ կան. - Նախ ա՛յն՝ որ տարրականը վերինով կը բացատրէ, որ հոգեպաշտ դպրոցն է, եւ երկրորդ դրութիւն մը՝ որ վերինը կը բացատրէ վարինով - նիւթապաշտ տեսակէտը), ուղղակի կը տարուին նիւթապաշտ բացատրութիւններուն, ոչ թէ իբր տեսականապէս սիրողներ զանոնք, այլ անոնց տակէն բարոյականներ հանելու մտքով: Օրինակ՝ ըստ Տարվինի, մարդը կապիկէն յառաջ եկած է: Ասիկա փաստ մըն է մարդկային կարգ մը վարմունքներ ճանշնալու: Կամ՝ հանճարը եւ խենթը սահմանակից են, եւ թէ՛ կարգ մը ախտային վիճակներ ծնունդ տուած են հանճարներու: Եւ կամ՝ Կարլ Մարքսի տեսութիւնը՝ տնտեսականով բացատրելու ամէն ընկերային երեւոյթ:

Ասոնք եկեղեցիներու, կրօնի մէջ ալ տեղ ունին: Անոնք կը մտածեն զտել հոգին՝ մերժելով չարը: Մեծ ախորժակով մեղքի ցուցակներ են շինած անոնք " . . . թեամբ " . . . թեամբ ": Մինչ Աստուած ուզած էր որ մանուկի հոգի ունենանք ու չարը բարիով բուժուի: Անոնք շինած են նոյնպէս յաւերժական դժոխք մը՝ Աստուծոյ աչքին առջեւ, ուր պիտի այրին բոլոր մեղաւորները, մինչ անդին արդարները "օ՛խ պիտի քաշեն" այսինչ ու այնինչ բաները ըրած չըլլալուն համար: Ու աս՝ արդարութիւն է:

Բայց Աստուած ուրիշ հոգի ունի: Միայն արքայութիւնն է յաւերժական: Անոնք կը մտածեն թէ՛ մարդիկ կուսակրօն կ'ըլլան մեղքէ փախչելու համար, եւ ուրիշ

նչինչ: Բայց շուտով միւս կողմէ՝ մարդը մարդ է ի վերջոյ . . . կ'ըսեն, եւ կ'աւելցնեն՝ թարեկարգութեան միակ խնդիրը ամուսնութիւնն է՝:

Պիտի մեռնիմք. բայց հիացումով ապրիմք, հոգ չէ՝ թող խնդան մեր վրայ աշխարհի այդ իմաստունները, ինչպէս խնդացին Սոկրատի, Այնշթայնի, իմ հօրս, ինչպէս իմ վրայ . . .

Երբ պիտի կնքուի մանուկ մը երեք բան կը խնդրուի.

Չաւատք, Յոյս, Սէր՝:

Ապրիմք կեանքը, անցնիմք անոր մէջէն Յիսուսի թեթեւութեամբ, պարզութեամբ ու միամտութեամբ, հակառակ շուրջի ամէն տեսակ դիտումներուն:

ՇԱՀԱՆ Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

15 Մայիս 1943

p. *A letter from Hosius, Bishop of Cordova (296-357), to Constantius.*

Athanasius, *Hist. Ar.* 44.

[Hosius had been the ecclesiastical adviser of Constantine; suggested and took a leading part in the Nicene Council, a vigorous champion of Athanasius. Constantius, now sole Emperor, a fanatical Arian, was trying by threats to get Hosius' support (and succeeded, by violence, in obtaining his signature to the 'Blasphemy of Sirmium' in 357). Constantius secured the condemnation of Athanasius, at Milan, 355, where he showed his conception of his relation to the Church by the famous saying, 'Let my will be deemed a canon among you, as it is among the Syrian bishops (Arians).' *Ath. Hist. Ar.* 33.]

. . . Cease, I implore you, from these proceedings. Remember that you are but mortal; and be fearful of the day of judgement and keep yourself pure with that day in view. Do not interfere in matters ecclesiastical, nor give us orders on such questions, but learn about them from us. For into your hands God has put the kingdom; the affairs of his Church he has committed to us. If any man stole the Empire from you, he would be resisting the ordinance of God: in the same way you on your part should be afraid lest, in taking upon yourself the government of the Church, you incur the guilt of a grave offence. 'Render unto Caesar the things that are Caesar's and unto God the things that are God's.' We are not permitted to exercise an earthly rule; and you, Sire, are not authorized to burn incense. I write thus to you out of concern for your salvation. As for the contents of your letter; I am determined not to write to the Arians. I anathematize their heresy. And I will not subscribe to the indictment of Athanasius; for both we, and the Church of Rome, and the whole synod, acquitted him.